

ZUZANA BUREŠOVÁ

Štěpán
KOZUB

KLAUN SE ZAMÁČKNUTOU SLZOU

Štěpán

KOZUB

KLAUN SE ZAMÁČKNUTOU SLZOU

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Copyright © Štěpán Kozub, 2024

Text copyright © Zuzana Burešová, 2024

Cover photo © Petra Holuša, 2024

Cover design © Daniel Pocar, 2024

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

ISBN 978-80-277-5206-5 (pdf)

ZUZANA BUREŠOVÁ

Štěpán

KOZUB

KLAUN SE ZAMÁČKNUTOU SLZOU

TALK

Obsah

1. KAPITOLA	
Od tloušťka až k anorexii	7
2. KAPITOLA	
O rodinném humoru	27
3. KAPITOLA	
Ve škole	37
4. KAPITOLA	
O šikaně	45
5. KAPITOLA	
Poprvé před publikem	61
6. KAPITOLA	
Na konzervatoři	73
7. KAPITOLA	
Tělo jako nástroj	85
8. KAPITOLA	
O štěstí a talentu	93
9. KAPITOLA	
Kamarádi bez přetvářky	111

10. KAPITOLA	
Když bolest nepřebolí	123
11. KAPITOLA	
Ticho v divadle neléčí	147
12. KAPITOLA	
Kamera je oko do duše herce	161
13. KAPITOLA	
Proč v hudbě nevysvětlovat texty	197
14. KAPITOLA	
O lásce a odpuštění	223
15. KAPITOLA	
Humor je jen převlečený smutek	235
16. KAPITOLA	
Co je doba vykloubená	271

Můj první kontakt se Štěpánem ho svým způsobem naprosto vystihuje. Domluvily jsme se s režisérkou a scenáristkou Markétou Oddfish Nešlehovou, že ho oslovím, jestli by chtěl svůj příběh vyprávět v pořadu České televize *13. komnata*. Telefon dlouho vyzváněl, ale nakonec od Štěpána přišla SMS zpráva, ať zavolám později, protože v divadle právě zkouší nové představení. Odepsala jsem jen, že mám pro něj nabídku, která ho nejspíš hodně překvapí. Vteřinu po odeslání zprávy mi zavolal. Byl zvědavý, jako vždycky. V očekávání něčeho nového, zajímavého, co je třeba poznat, vyzkoušet a naplno tomu věnovat svůj čas.

1. KAPITOLA

**Od tlouštíka
až k anorexii**

Když se díváš na fotku z dětství, co bys o sobě řekl?

Byl jsem takový oplácáný tlouštíček, který běhal, skákal a dováděl. Jakmile mi ale někdo přikázal: „Sedni si, uť se a neptej se,“ ztratil jsem zájem. Snažili se, abych příliš rychle dospěl. Mně se ale chtělo pořád něco dělat, vymýšlet, chránit si svoji hravost, aby ve mně pořád zůstalo to dítě. Z dnešního pohledu by se asi řeklo, že jsem byl i přes svoji váhu hyperaktivní. Možná by mé chování označili za nějakou poruchu soustředění, něco jako ADHD.

Dráždil jsi hodně lidí?

Nechtěl jsem nikoho provokovat, nebyl jsem zlý. Ostatně se zlobou se děti ani nerodí. Jen jsem se ptal, proč se některé věci musím učit. K čemu mi v životě budou? Na to mi ale nikdo neodpověděl. Možná právě proto, že všichni prošli stejným školským systémem. Jen poslouchali a dělali, co se po nich chtělo. A tak jsem si ze všeho dělal srandu.

Bavilo mě, když se spolužáci smáli. Byli mým prvním publikem a někteří učitelé, co mě nesnášeli, zase mými kritiky. Paradoxně právě ti, kteří mi pak po přijetí na hereckou konzervatoř pokrytecky tvrdili, že věděli, že to ve mně je.

A co rodiče, ti tvoje chování zvládali?

Byl jsem vymodlené dítě. Jedináček, kterého milovali bez podmínek. Ať už jsem propadal z matematiky, nosil na hlavě barevné číro, nebo vážil sto kilo. Šlo o absolutní lásku. Pochopil jsem ji, až když se narodila moje Anežka a stal jsem se taky tátou.

Prý ti doma říkali Chcando, což nezní zrovna moc laskavě...

To ale vůbec nemysleli pejorativně. Chcando mělo takový kontext jako láska nebo zlatíčko. Volali na mě: „Chcandičko, pojď.“ Doma mi takhle říkali asi do třinácti. Mamce to ještě občas ujede. Ani nevím, jak tahle přezdívka vznikla. Mezi sebou se rodiče zase neoslovovali „Ireno, Štefane“, ale „kozy“. Bylo to hezké, roztomilé. Vzpomínám si na jednu recitační soutěž na základní škole. Přišlo se podívat hodně lidí, mezi nimi i moji rodiče. Volal jsem na ně: „Mami, tati!“, ale oni nereagovali. Tak jsem zařval: „Kozo!“ a otočili se oba. Přezdívky do naší rodiny vždycky patřily a Chcando bylo úplně běžné.

*Ta přezdívká se rýmuje se slovem sranda.
Což je docela výstižné, protože se prý během tvého
vystoupení jedna divačka smíchy neudržela...*

Ano, na začátku jednoho představení jsem slíbil vrátit peníze tomu, kdo se smíchy počůrá. A opravdu přišla divačka, ukázala kalhoty a dostala vstupné zpátky. Další paní se zase rozesmála tak, že se nemohla nadechnout. Museli jsme jí tehdy pomoci, protože už to začínalo být na hraně.

*No, parte s oznámením, že někdo umřel smíchy,
bych si tedy představit nedokázala. Co ty?*

Pokud by viselo ve skleněné vitríně na náměstí, četlo by ho nejspíš hodně lidí. Mě by zajímalo, co by si tak říkali, jak by si tu smrt asi představovali. Třeba by se ptali, který vtip byl ten poslední. To je vlastně docela dobrý námět na nějaký skeč...

*A co seznámení tvých rodičů?
Stálo by taky za minipříběh?*

To je velmi humorná příhoda. Naši se potkali na čundru, kam jela mamka s kámoškami z Karviné a tatka zase s partou z Jeseníku. Mamce bylo tehdy čerstvě patnáct, i když vypadala starší, a tatkově devatenáct. Každý večer chodil s kamarády hrát k vodě na kytaru a čekal, až se objeví holky. Vždycky nějaké dorazily a jednou i moje maminka. Na první pohled se mu moc líbila, ale myslel si, že je výrazně starší. Jenže do mého tatky se zakoukala maminčina kamarádka.

Táta maminku ze začátku ničím nezaujal?

Podle mamky byl tatka arogantní debil, který hrál, zpíval a balil holky prvoplánově. Jenže on jejich seznámení viděl jinak. Tvrdil, že jakmile začal hrát, tak mamku měl. Podle toho se zdá, že jel každý asi na úplně jiný čundr. Nakonec ale všechno dopadlo, jak mělo. Tatka vytrvale vyhrával na kytaru a postupně všichni začali od táboráku odcházet. Nad ránem tam zůstal už jen se zamilovanou kamarádkou mé mámy. Máma tam seděla pro jistotu, aby se jako nic mezi těmi dvěma nestalo. Tatka si to ovšem vyložil po svém: že tam je kvůli němu. Tím pádem vzniklo takové nedorozumění, které se opakovalo i další večer. Tatka přehrál celý repertoár a až na závěr, a to už připouští i moje maminka, zabrnkal její oblíbenou písničku: „Holky těžší to maj“. A právě ten večer se do něj mamka zakoukala a strávila s ním celou noc ve stanu. Hned potom spolu začali chodit. Měli to k sobě ale daleko, z Karviné do Jeseníku to jsou asi dvě hodiny cesty.

A navíc v devatenácti letech museli kluci povinně na vojnu. Neměli zrovna moc času se poznat...

Těch společných setkání ze začátku opravdu moc nebylo. Poprvé se potkali na čundru a pak šla mamka tatkově až na přísahu, kde se viděli podruhé. A následovaly dva roky bez setkání. Jen jednou se za ním tajně vydala na vojnu, aby o tom rodiče nevěděli. Šest hodin cestovala do příhraničního pásma, kde tatka sloužil.

A to mi taky vyprávěli zábavnou historku, jak šla mamka nocí lesem a hledala tatku. Nějak se jim podařilo se potkat. Postavili stan, jenže než k něčemu došlo, velení posádky zjistilo, že tatka není na stráži. Vyslali hlídku, která

ho měla najít. Mamka si pamatuje scénu, jak jsou v tom stanu polonazí a najednou se tam objeví komando vojáků.

Tatku zavřeli, dostal týden basu a mamka zůstala samotná v lese. Šla pak nocí a zaklepala na dveře nějakého domu, kde ji u sebe nechala přespát stará paní. Tatka se o ni tak bál, že poničil celu a dostal ještě pár dnů basy navrch.

Jak si ten zážitek maminka vyložila?

Obratem tatkově poslala dopis, že takhle na dálku to prostě nemůže fungovat, a chtěla se s ním rozejít. Jenže tatka byl urputný. Vzal si opuštěák a vydal se za ní do Karviné, aby jí vysvětlil, že to musí vydržet. Když přijel, otevřel její tatínek a řekl, že už má dcera jiného. Přivedl ho do pokoje, kde stál ten nový kluk a mamka. Seděli tam pak spolu všichni tři a mamka pronesla kouzelnou větu: „Nějak se domluvte,“ a šla pryč.

Tatka mi vyprávěl, že toho kluka pak dlouho přesvědčoval, že má mamku rád víc než on. Nevím, co všechno mu napovídal, když mámu viděl jen třikrát v životě, ale povedlo se. Kluk připustil, že víc lásky je v tátovi, a díky tomu jsem teď tady.

Počkali si na tebe dlouho, než ses narodil?

O miminko se snažili okamžitě, jakmile spolu začali bydlet v Karviné. Tatka tam po vojně pracoval jako horník na šachtě. S mamkou si vždycky přáli velkou rodinu, ale nedařilo se. Přitom byli oba zdraví, ale problém vězel nejspíš v psychice. Chodili po doktorech a ti nevěděli, proč to nejde. Tvrdili jim, že těhotenství nic nebrání.

Takhle to šlo pět let, až nakonec tatka dostal od šachty zájezd do tehdejší Jugoslávie. Ještě před cestou mu doktor radil: „Pane Kozube, jedete na dovolenou k moři, tam se to musí povést. Budete v jiném prostředí, bez stresu, budete jenom spolu.“ Tatka to vzal jako úkol.

Mamka vypráví, že ji nenechal ani posnídat. Kdykoliv byla příležitost, všude za ní chodil. Z dovolené se vrátila úplně vyřízená, vůbec si prý neodpočinula. Ale povedlo se a tatka úkol splnil. Takže jsem vlastně jugoslávské dítě.

Jak mu o tobě máma řekla?

Přinesla domů dupačky a položila je na stůl. Tatka zrovna v kuchyni opravoval světlo. Podíval se na ně, a protože jsme byli velká rodina, zajímalo ho, kdo bude mít zase děcko. Divil se, proč to mamka kupuje, když nemají moc peněz. Pak byl neuvěřitelně nadšený a šťastný, že konečně i oni budou mít rodinu.

Tvůj příchod na svět ale nebyl zrovna jednoduchý...

Narodil jsem se předčasně. Dali mě do inkubátoru a mamča mě tři týdny neviděla. Říkala, že to byly nejhorší dny jejího života. Když se probudila v bolestech, protože rodila císařským řezem, chtěla mě vidět. Řekli jí, že jsem malý, mám vodu v plicích a astma. Vypadal jsem hrozně. První mě uviděl táta, který čekal hned za dveřmi porodního sálu. Slyšel, jak o mně říkají, že mě musí rychle odnést do inkubátoru, abych vůbec přežil. Pak mi vyprávěl, že když mě spatřil, říkal si: „Proboha, co jsem to udělal?“ Byl jsem nedonošený, měl prý malou fialovou hlavu, všude naběhlé žíly... Naši se pak pokoušeli ještě o další a řekli jim, že by

pomohlo umělé oplodnění. Jenže tatka byl v tomhle konzervativní chlap. Tvrdil, že když se povedl Štěpán, povede se i druhé dítě. Jenže to už se nestalo.

Myslíš, že toho někdy litoval?

Potom, až za několik let, kdy byli s mamkou starší. To mu bylo líto, že se nerozhodl jinak. Na druhou stranu, když teď vím, že umřel tak mladý, bylo to nejspíš dobře. Zůstalo by po něm malé dítě, které nepoznalo tátu. Tohle by pro mě, teoreticky prvorozeného, bylo hrozné. Díky bohu za mě. Navíc jsme byli velká rodina se spoustou tet, strejdů, bratranců i sestřenic. Nebyl jsem sám.

Báli se o tebe rodiče hodně?

Doktor mámě řekl: „Musíte se o něj pořádně starat. Povedlo se nám ho zachránit, je ale velmi křehký. Má astma a bude mít problémy s dýchacími cestami. Nevíme, jak bude chodit, mluvit...“ Naznačovali zkrátka, že bych mohl být nějak postižený, což rodiče hodně vystrašilo. Kvůli lepšímu ovzduší jsme se proto z Karviné přestěhovali do Javorníku, kde jsem pak vyrůstal. Mamča mě neuvěřitelně rozmazlovala a zároveň se o mě moc bála. Měl jsem opravdu všechno, co jsem si usmyslel. Vyložila si rady doktorů tak, že mě musí vykrmit, abych jí neumřel.

Tomu ses mohl těžko ubránit...

V tomhle jsem byl samozřejmě poslušný a v deseti letech vážil skoro sto kilo. Už tehdy ale muselo být každému

trošku divné, že jsem toho k obědu spořádal víc než můj otec. Ten přitom pracoval v těžkém průmyslu, v kamenolomu, zatímco já chodil na základku. Jídlo se u nás vždycky bralo za něco jako svátek nebo oslavu. Běžně se stávalo, že třeba strejda střelil srnku a přinesl maso. Taky se u nás každého půl roku zabilo prase, z toho se pak žilo. Na velkém stole voněl bůček, klobásky a jitrnice...

Každý si nabral, co chtěl. Všichni hodně jedli, jen já byl ale oplácáný. Mí bratřenci a sestřenice vypadali normálně, a přitom žrali víc než já. Například bratranec Michal, sportovec, dvoumetrový atlet, stejně starý jako já, si nosil ke svačině chleba namazaný hořčicí, na tom bůček, přiklopený druhým chlebem. A takhle si přinesl čtyři, což dohromady dělá osm chlebů. Dal to za dvacetiminutovou přestávku. Já měl jeden takový krajíc s tím samým, což ale vůbec neodpovídalo tomu, jak jsem pak vypadal.

Hodiny tělocviku jsi asi v rozvrhu neviděl rád...

Rozhodně jsem je nikdy nepovažoval za ten nejlépe strávený čas. Pořád jsem hledal nějaké výmluvy, abych nemusel cvičit. A že jich bylo! Jednou jsem zašel už hodně daleko, když se na to dívám zpětně. V páté třídě jsem se s vážnou tváří vymlouval na menzes. Slyšel jsem to od spolužačky, která kvůli tomu necvičila. Jenže mně to samozřejmě neprošlo a v šatně jsem musel do tepláků.

Co na tvoji váhu říkal táta?

Musel někdy snášet nárážky okolí?

Já byl cvalík od nějakých čtyř let. Moje maminka na tom usilovně pracovala, takže to tatka pravděpodobně bral jako

mou přirozenou součástí. Jak se blížila puberta, začalo mu to nejspíš vadit. Sem tam se zmínil, že by bylo asi dobré začít se hýbat. Vše se změnilo až ve chvíli, kdy mě přijali na hereckou konzervatoř v Ostravě. Radikální hubnutí mě dostalo až na hranici anorexie. Tehdy mě táta prosil, abych nějaké kilo přibral.

Byl to zvláštní paradox.

Hádali se kvůli tobě vaši často?

Každý měl na výchovu odlišný pohled. Šlo o takový rodinný střet. Mamka se projevovala vždycky úzkostlivě, ustrašeně a vůči mně bojácně. Třeba mě nikam moc nepouštěla. Pořád jsem slyšel, *nechoď tam, nedělej to, buď opatrný, vezmi si bundu, zapni se, pořádně se najež*. I teď to někdy má. Říkám jí, že už mi to nesmí dělat, už jsem přece taky táta. Ona to chápe, ale stejně mě možná pořád vidí tak trochu jako malého Štěpána.

Jak se tohle zvládá v pubertě, kdy už nechceš být malým klukem?

Samozřejmě že mi to už trochu vadilo. Chtěl jsem takzvaně rebelit. Jenže to se dělá trochu blbě, když mi maminka do čtrnácti let chystala svačiny, stlala postel a říkala Chcando... Byl to trochu boj. Na jednu stranu jsem chtěl být samostatný, ale přitom jsem to nedokázal. A právě takové paradoxy mě provázely a provázejí pořád.

V dětství jsem chtěl dělat rodičům vždycky radost, ale ve škole mi to vůbec nešlo. Teď zase vím, že bych měl v práci zvolnit, ale stejně pořád jedu v drtivém tempu. Vlastně se pokaždé dostávám do určitého rozporu sám se sebou. Víím,

co je dobré pro mě i mé okolí, ale nakonec stejně rozhodne ten intenzivní vnitřní neklid, který mě ovládá.

Měl jsi doma vůbec nějaké povinnosti?

Mamka mě vedla k tomu, že nemusím dělat nic. Tak jsem taky nic nedělal a byl v tom hodně důsledný. Všechno mi připravovala, ráno mi oblečení hezky naskládala na gauč, pak mi nachystala svačinu a na papírek mi napsala, kam mám jít, abych nezapomněl. Tohle všechno jsem vnímal jako přirozenou věc. Nevěděl jsem, že to může fungovat jinak, a otci tenhle přístup vadil. Byl sice hlavou rodiny a dával všemu nějaký řád, ale maminka ho v té své laskavosti a benevolenci převyšovala. Piplala mě, jak mohla.

Snažil se tě táta nějak zaměstnat, něco naučit?

Myslím, že to trochu vzdal. Tak nějak tušil, že by to asi nemělo příliš velký efekt. Nebyl jsem manuálně šikovný, nestavěl budky pro ptáčky. Taťka byl naopak velmi zručný kutil a podvědomě chtěl, abych se všechno taky naučil. Jenže brzy zjistil, že jsem extrémně nenadaný. Když jsem vzal do ruky kladívko nebo pilku, výsledek ho nikdy moc nepotěšil.

Změnilo se to časem?

Přišla doba, kdy jsem tatínkovi sám nabízel pomoc v dílně nebo na zahradě. To už jsem chodil na konzervatoř a začal sportovat. Pohyb se stal mým koníčkem a i díky němu jsem získal dost síly. Pamatuji si, že jsme s taťkou jezdili do lesa svážet dřevo na zimu. Když zemřel, zůstalo v kůlně, stejně

jako spousta pilek, kladívek a šroubováků. Prostě celá dílna. Pak jsme se s maminkou stěhovali do Ostravy a bylo třeba všechno vyklidit.

Vybavuji si, jak jsem po tatkově smrti jednou v noci do té kůlny přišel. Z nějakého vzteku, smutku a lítosti nad tím, že umřel, jsem to dřevo začal řezat. Zabralo mi to pět hodin, od půlnoci do svítání. A u toho jsem plakal a zlomil asi dvě sekery. Tři dny jsem si pak nedokázal zavázat tkaničky u bot, jak jsem měl ruce oteklé a krvavé. Ale upustil jsem ventil. Šlo to ven... To dřevo tam nakonec stejně zůstalo. No, další paradox...

*Paradoxem ve tvém dětství bylo možné
i to, že ti přemíra péče mohla do budoucna
ublížit. Napadlo to někdy mámu?*

Vůbec si to neuvědomovala. Mohl jsem dělat, co jsem chtěl. Třeba si lakovat vlasy a dělat číro. Jednou se táta rozzuřil a začal mi to číro cuchat a řvát na mě, že jsem debil, který jednou skončí bez vlasů. On byl totiž holohlavý. V pubertě jsem si zase nechal propíchnout uši. Tatková reakce byla tak peprná, že ten svůj výlev musel obhajovat u svého otce, tedy mého dědy. Vůbec nebyl schopen pochopit, co na mně dělají náušnice. Myslel, že mám nějaký problém se sexuální orientací. Chtěli mě vyšetřovat. Mamče se ty náušnice samozřejmě líbily, držela se mnou. Vlastně ve všem a pořád.

*Takže jsi mohl všechno,
ale nemusel pro to nic udělat?*

Takhle to skutečně bylo. Jeli jsme třeba nakupovat do Polska oblečení. Nosil jsem to nejlepší, co frčelo. V obchodě

se mi líbily jedny boty, a tak jsem je chtěl. Stály strašně peněz, a mamka mi je přesto samozřejmě hned koupila. Nijak jsem se o ně nezasloužil. Tatškovi tohle hodně vadilo.

Dostal jsi od něj někdy facku?

Jednou mě zbil kvůli lhaní. Nešel jsem pak ani do školy. Stalo se to, když jsem mu v osmé třídě skoro měsíc neukázal žákovskou knížku. Vymlouval jsem se, že zůstala ve škole, že mi asi někam zapadla, že mi ji schovali. Měl jsem tam asi pětatřicet pěttek z matiky. Nejdřív jsem dostal tři a to mi bylo jasné, že je to moc. Když se jich začalo skládat víc, tušil jsem, že tohle už tatka nedá. Jenže napořád to zatajovat nešlo. Pochopil, že lžu, a musel jsem mu žákovskou ukázat. A pak začal masakr. Zbil mě za lhaní, ne za ty pětky. Tehdy mi nandal jako chlapovi v hospodě. Zamknul dveře do mého pokojíku, hodil mě na postel, já se jen stihl schoulit do klubíčka a už to padalo. Mamka samozřejmě chtěla za námi, ale nedostala se tam. Táta u toho řval, že to mají s mámou za to, co všechno mi v životě dali. Ještě týden se pak se mnou nebavil a já musel dokázat, že si známky zlepším, což se povedlo.

Měl jsi z táty větší respekt než z mámy?

Máma byla a je ten nejhodnější člověk, jakého jsem kdy poznal. Vždycky chtěla, ať jsem doma v klidu, ať mi nic nechybí. Tatka zase, ať si všechno zasloužím, ať pro to něco dělám. Byl autoritou nejenom pro mě, ale i celou rodinu. Ráno mi řekl, ať vynesu koš, a já to neudělal. Když ho odpoledne našel plný, jen se na mě podíval a mně z toho pohledu hned naskočila husina a už jsem frčel.

Tatka se mě snažil naučit sebedisciplíně, což v deseti letech nechápeš, a ani se ti do toho nechce. Nevíš, k čemu je dobré být k sobě tvrdý a mít určitý řád. Říkal, že když už něco dělám, ať to dělám pořádně. A když tomu nedám všechno, tak ať se věnuji něčemu jinému. Každou práci se snažil dokončit a neodkládat ji na druhý den. Šel klidně spát až nad ránem, aby byl spokojený. Rozumím tomu až teď. Taky nemůžu dělat s lidmi, kteří nedávají své práci všechno. Co chci od sebe, vyžadují i od ostatních.

***Táta pracoval rukama, ty s emocemi.
Jaký rozdíl v tom vidíš?***

Vzpomínám si, že pracoval opravdu těžce a býval hodně unavený. Když jsme obědvali, prohlížel jsem si jeho ruce. Byly výrazné, s dlouhými, tlustými prsty. Každý den je měl dobitější a dobitější. Jak jsem dospíval, vypadaly pořád hůř. Ty jizvy a rány se prohlubovaly. Já rukama nedělám, pracuji právě s emocemi, ale cítím, jak se rok od roku ty jeho ruce projektují do mé duše.

***Při velké péči rodičů se možná dalo
čekat, že budeš rozmazlený kluk.
Uměl ses vůbec na něco těšit?***

Díky bohu, že jsem si péči rodičů v dětství nevyložil jinak. Rozmazlování a přemíru pozornosti jsem bral jako projev lásky. I přesto, že to tatka mamce vyčítal a obával se, co ze mě vyroste. Kdybych byl vedený jinak nebo se ve škole chytil špatné party, stal by se ze mě rozmazlený hajzl. Naštěstí k tomu nedošlo.

Vidělo to stejně i tvoje okolí?

Občas mi v rodině předhazovali, že jsem jedináček. K Vánocům jsem třeba dostával spoustu dárků. V Javorníku jsme bydleli v domě, kde žily čtyři rodiny, všichni Kozubovi. Dvanáct dětí, sestřenice a bratránci. Všichni si u sebe doma rozdali dárky a pak se společně sešli u babičky. Takže to vypadalo tak, že hodinku jsme každý povečeřeli, rozdali si dárky a kolem deváté přišli k babičce. U ní si rozbalili dárky, které nám koupila ona, a seděli tam do půlnoci.

Všichni Kozubovi měli po dvou třech dětech a dárky rozbalené za patnáct minut. A my s tatškou a mamkou chodili k babičce poslední. Rodiče mi dávali tolik dárků, že jsem je z barevných papírů vybaloval dvě hodiny.

Museli si pak asi vyslechnout hodně poznámek...

To se určitě v našem okolí stávalo předmětem různých nedorozumění. Pořád bylo slyšet, *proč mu toho tolik dáváte, ať se raději lépe učí, vždyť mu to ve škole nejde*. Takové tradiční maloměstské úvahy. Vánoce pro mě ale byly neuvěřitelné. Pod stromkem jsem našel počítač, malou motorku, playstation, samé drahé dárky. Rodiče byli schopní se i zadlužit, jen aby mě potěšili. Tatka si kvůli mým hračkám bral i víc směn. Takhle to měli nastavené, v tom jsem vyrůstal.

Možná to nesouviselo jen s tím, že se o tebe báli. Třeba se v dětství neměli tak dobře a chtěli ti všechno dopřát.

I to je možné. Můj dědeček pocházel ze Slovenska stejně jako jeho táta, pradědeček Mikuláš Kozub, který byl statkář.

Co vím z vyprávění, všichni v jeho rodu byli suverénní, pracovití lidé, zvyklí na tvrdou práci. Co si neudělali, neměli. Mikuláš měřil asi metr padesát a nosil knír. Měl velké hospodářství. Staral se o krávy, koně, králíky, prasata i pole. Z deseti dětí, které se prababička narodily, přežilo jen pět a jedním z nich byl můj děda. Život celé rodiny se změnil v padesátých letech, kdy Mikuláš přišel kvůli kolektivizaci téměř o všechno.

V té bezmoci a nespravedlnosti hodil do okna družstevníků vidle a jednoho z nich nechtěně zasáhl a vážně zranil. Tak šel do vězení. A jeho syn, tedy můj děda, byl z těch dětí nejstarší a musel se stát hlavou rodiny. Dneska se nám to možná zdá nepochopitelné, až téměř nemožné. Dříve se ale takhle žilo. Povinnost k rodině a hospodářství byla jasně daná. O tom se nediskutovalo.

Kolik bylo dědovi let, když se to stalo?

Bylo mu třináct. Přestal chodit do školy, aby se postaral o zbytek hospodářství a malé sourozence. Sama by to všechno prababička nezvládla. Děda se všechno učil za pochodu. Jeho tatínek Mikuláš seděl ve vězení několik let, a když se vrátil, byly jeho děti už plnoleté. Musely rychle dospět, všechno si vydřít a o všechno se zasloužit. A tohle pak předával můj děda svým dětem, pěti synům, mezi nimiž byl i můj tatínek.

Vyprávěl ti děda o tom, co prožil?

Dědečkovy příběhy patří dodnes k mým nejoblíbenějším. Vždycky po škole kolem třetí hodiny jsem běžel rychle domů, abych mohl k dědovi a babičce. Děda byl skvělý

vypravěč a já rád poslouchal o jeho dětství, o tvrdém životě na vesnici. Byl ještě dítě a místo do školy chodil pracovat na pole. Jednou vyprávěl, jak ho kopl kůň do hrudi. Proletěl celou stodolou a probudil se až za hodinu. Taky svážel dřevo z lesa tažnými koňmi. Bylo vždycky úžasné to slyšet, i když někdy hodně smutné.

*Choval se kvůli tomu, co prožil,
ke svým synům tvrdě?*

Děda byl velmi dominantní a zastával spartánskou výchovu. Pro facku nechodil daleko. Táta vyprávěl, že ho děda trestal i bičem na koně, a on tak pak kvůli modřinám a bolesti nemohl třeba týden do školy. Cítil vůči dědovi za to, jak je v dětství mlátil, životní hořkost. I přesto ho ale respektoval a nikdy mu nic nevyčítal.

A jak to bylo v rodině maminky?

Tam to bylo jiné. Sice taky zažila tvrdou výchovu, ale nestrádala. U nich v domácnosti měli všeho dost. Maminčin tatínek byl Slovák a pocházel z Oravy. Pracoval jako havíř a vydělával hodně peněz. Byl ale velmi vznětlivý. Babička, která se starala o domácnost, měla zase italské předky a zároveň přebytek temperamentu. S dědou se proto ve svých pohledech na společné soužití a výchovu často hlasitě střetávali.

*Přijde mi docela výstižné, že kozub
ve slovenštině znamená krb a taky
plamen. Vystihuje to vaše oba rody?*

Do jisté míry ano. Krb představuje teplo domova. Jeho žár každého přitahuje a drží rodinu pohromadě. A plamen zase vystihuje horkokrevnost. Takhle jsme namíchaní a v každém je trošku z našich předků.

*Co jsi z obou rodů podědil ty?
Zdá se, že v jejich životě moc radosti nebylo...*

Ale to pozor! Humoru tam bylo hodně. Sice byli prudcí, to ano, ale zároveň nesmírně laskaví. Taky žili v paradoxech, stejně jako já. Tohle jsem asi podědil. Ten rychlý, temperamentní život plný drsného, ale zároveň zábavného prožitku. Italsko-slovenská krev se nezapře. Z mamčině strany jsem poloviční Ital a po tatínkovi poloviční Slovák. To je drsná kombinace. Řekl bych, že nejvíce se asi můj poděděný temperament projevuje na jevišti. Tam to vždy pustím! Ale humor u nás nikdy nechyběl. Zábavy bylo dost. Kdyby to tak nebylo, asi bych se nestal tím, kým jsem.

*Byli otcové a dědové těmi,
kdo o rodině rozhodoval?*

Vždycky to bylo mužskodominantní prostředí. Tihle sedláci, moji předci, měli každý dvě až tři děti. A ty už odmala věděly, že muži jsou vždycky hlavou rodiny a ženy se musí podřizovat, přes to nejel vlak. Neexistovalo například ponížovat chlapa ve společnosti. Tak to bylo i u nás. Můj táta fungoval jako dozorčí a máma vytvářela zázemí. Když jsem

se ale vůči ní vymezil, něco špatného udělal, bylo zle. V pubertě jsem třeba odsekl, ať mi dá pokoj. Když to táta slyšel, rychle nastoupil a vysvětlil mi, že takhle opravdu ne. Mamku velmi miloval a nesnesl, aby byl na ni někdo drzý. Natož já, pro kterého by udělala všechno na světě.

Měli to takhle všichni ve tvém okolí?

Takhle jsem byl vychováván, stejně jako moji bratřenci i sestřenice. V Ostravě, kam jsem pak nastoupil na konzervatoř, to ale u kamarádů fungovalo jinak. Místo otců u nich rozhodovaly mámy, třeba i nekompromisně. Divil jsem se, jak je to možné. Vždyť maminka má být usměvavá, laskavá paní a otec je ten, který všechno řídí. I z toho pohledu byl pro mě přechod do Ostravy zajímavý. Překvapilo mě, že rodina může fungovat i jinak než u Kozubů.

2. KAPITOLA

O rodinném humoru

***Mluvil jsi o zabijačkách a plných stolech.
Vzpomínáš na tu radost a těšení?***

Miloval jsem to. Bratřenci a sestřenky lítali po zahradě a já seděl v koutě a pozoroval strejdy a tety. Bavilo mě jejich vyprávění, při němž vznikl takový ten nechtěný humor. Netušili, že jsou vtipní. Jejich zkušenosti a každodenní život ale plodily komické situace. Dokázali se až do krve pohádat kvůli špatně nalakovaným dveřím. Přišlo mi to ne-skutečně zábavné.

Když můj otec rozkázal svému bratrovi, aby něco odvolal, a on řekl, že neodvolá, tak se pobili. Všichni se navzájem hecovali. Jeden do druhého rýpal a s počtem vypitých skleniček se intenzita zvyšovala. Do toho můj děda pořád hodně nahlas zpíval, protože byl hluchý, a ostatní si tak nemohli v klidu povídat. Takže se u nás vlastně pořád řvalo. Byla to taková zoologická zahrada v dobrém smyslu.

Kdo tě bavil nejvíc?

Strejda Marcel měl komediální talent a parodoval různé filmové postavy, třeba z *Pelíšků*. A na tohle jsme se jako děti vždycky těšili. Sedl si, nalil slivovici a pak to začalo. Něčemu jsme nerozuměli, ale všichni kolem se bavili, a tak jsme se smáli taky. Z pěti synů byl takový komediant jen Marcel.

Babička o něm vypráví, že už se neměl narodit. Přála si holčičku a s tím přáním už na něj v bříšku mluvila. Snažila se ho tak i trošku vychovávat. Po něm se narodil ještě další kluk, a tak jich měli babička s dědou pět. Po dvou letech, naprosté peklo. Děda pořád v práci nebo schůzoval, protože byl zarytý komunista. A doma se o pět dětí starala babička.

Uměla si najít někdy čas pro sebe?

Babička byla a je srdečná žena. Elegantní dáma s velkým smyslem pro umění, která miluje hudbu a divadlo. Vždycky nás držela pohromadě, stmelovala celou rodinu. Kdysi pracovala v kině, kam jsme za ní chodili s ostatními bratrance a sestřenicemi. Někdy se tam sešlo tak málo lidí, že chtěli zrušit promítání. Musela proto koupit víc lístků, abychom o film nepřišli. Nějaký čas se taky starala o dům, kde sídlila umělecká škola. Sedávala v místnosti s velkým oknem, které směřovalo do školní zahrady. Ve chvílích volna tam malovala. Já ji potichu pozoroval a pokoušel se o to samé. Mám s ní spojenou nejenom vůni barev, ale i koláčů a buchet. Vždycky totiž výborně pekla, třeba dorty na svatby, narozeniny nebo různé oslavy, a tím si i přivydělala nějakou korunu.

Jak vzpomínáš na dědečka?

Pamatuji si ho jako zábavného dědu, který stále píská, pořád něco vypráví a nosí ve dne v noci pyžamo. A ještě smrká do plátěného kapesníku, který pak nechává sušit na topení. Bylo to nechutné. Vysmrkal se, rozložil kapesník a tím chrchlem ho položil na topení. Pak z toho vzniklo něco jako prkýnko na naklepávání řízků. Nás vnoučata ale strašně rozmazloval.

Vůbec se mi nechtělo věřit tatkovu vyprávění, jak se k němu a strejdům choval. Nás nikdy neuhodil, nezvýšil hlas. Miloval nás a piplal. Nejenom já, ale i ostatní jeho vnoučata jsme se u něj při cestě ze školy vždycky zastavili. Naskákali do postele a dívali se společně na pohádky. Brali jsme ho jako skvělého dědu.

Během vystoupení rád vyprávíš historky z dětství. Nakolik jsou pravdivé?

Pravdivé jsou všechny. Vždycky ale záleží na interpretaci, jak to vypointuješ. Moje rodina tohle všechno zažila, ty příběhy zná. Nikdo nemá problém s tím, že je vyprávím, a pořád je baví. Třeba v O2 aréně seděli všichni strejdové, máma, bratránci a sestřenice a znovu se smáli, i když to všechno už slyšeli. Rádi vzpomínají, jak jsem jako malý kluk na rodinných oslavách dělal humor. Napodoboval postavy z filmů, které oni dobře znali. K tomu pak přidal vtipy a recitoval polo sprosté básničky. Byli už trochu přepití a u toho je bavil desetiletý cvalík od Štefana.

*Měl někdo z rodiny zajímavá gesta
nebo styl vyprávění, aby tě inspiroval
k vytvoření nějaké postavy?*

Snad úplně každý! Ale hlavně mužská sekce. Strejdové, dědové, ti hodně! Téměř každou postavu, která se kdy objevila ve skečích Tří Tygrů, inspirovala moje rodina. Vždy jde o nějakou kombinaci, kus od kusu. K základu pak stačí přidat trochu fantazie, a je to tam.

Muži v naší rodině jsou, byli a doufám, že stále budou pro mou práci velkou inspirací. Stejně tak mě inspiroval svět, kam jsem jako malý kluk často utíkal. Stačilo jen zavřít dveře dětského pokoje. Měl jsem tam videopřehrávač se stovkami kazet, které mi naši kupovali. Byla v nich spousta příběhů, zápletek, komických situací.

Vypadá to, že od tebe chtěli mít rodiče klid...

To vůbec ne. Viděli, že rád poslouchám příběhy a snažím se je vyprávět. Zahrát nějakou postavu. Mysleli, že by se mi to mohlo líbit, což byla pravda. Celé odpoledne jsem pak proseděl na zemi a díval se na filmy. Některé si pouštěl několikrát. Dokonce i tajně v noci, když šli naši spát. Nejdřív se u toho bavíš, podruhé taky a potřetí víš, co bude, a spíš přemýšlíš, jak to vymysleli. Proč to tak dělají? Možná to byl nějaký talent nebo předpoklad nebo něco takového, ale poměrně brzy jsem dokázal napodobit, co jsem viděl. Třeba některé scény herce a komika Jima Carreyho. Zkoušel jsem je předvádět i ve škole. Někaký gag, co mi přišel vtipný. Byly to takové blbosti, které by nikdo nečekal. Třeba jako že někdo otevírá dveře a vrazí do tebe. Tohle jsem dělal všem učitelům u školního kabinetu. Bavilo mě je uvádět do rozpaků. Pravda je, že moc pochopení neměli.

| S kým sis o filmech povídal?

V okolí jsem neměl nikoho, s kým bych tuhle radost sdílel. Spolužáci chodili hrát fotbal, zatímco já doma koukal na komedie, pohádky a nějakým způsobem je pořád analyzoval. Šlo asi o takový únik ze světa, ze školy. Od toho, co mě nebavilo. A filmy mi umožňovaly si někam odletět. I proto jsem si pouštěl třeba ztřeštěné absurdní komedie. V deseti letech mě okouznil film *Táta v sukni* s Robinem Williamsem. Pořád mě udivovalo, jak může s takovou lehkostí a humorem přecházet z mužské role do ženské.

Komik Eddie Murphy zase dokázal zahrát ve filmu třeba šest postav. Nechápal jsem to a naprosto mě to fascinovalo. Hodně jsem se u toho smál a zároveň byl konsternovaný, co to vlastně je. Taky jsem to chtěl umět. Dětský pokoj se proto stal mým prvním jevištěm i zkušebnou.

| Kdo z českých komiků tě bavil?

Těch je spousta. Určitě si jako prvního vybavím Vladimíra Menšíka. Ten je pro mě asi nejvíc. Taky mě moc bavil Miloš Kopecký, Vlasta Burian, Stanislav Neumann nebo Jiří Sovák. Naživo jsem herce v dětství ale neviděl. My v Javorníku neměli divadlo. Nejbližší bylo až v Olomouci, což bylo daleko. Takže jsem vůbec nebyl kulturně vychovávané dítě. Žil jsem jenom těmi filmy. A když dávali něco v televizi, doma jsme si to pustili. Mamka i tatka leželi na gauči a já koukal s nimi. Tyhle chvíle jsem měl moc rád.

Měl jsi už tenkrát v hlavě nějaký film, ve kterém bys chtěl hrát?

Představoval jsem si sám sebe jako akčního hrdinu. Nadchly mě filmy s Brucem Leem, stejně tak byl skvělý Sylvester Stallone. Obdivoval jsem jeho sílu a jak všechno zvládá. V reálu jsem takový nebyl, takže jsem se do nich projektoval a přehrával některé scény. Ve filmech třeba používali nunčaky, takové asijské bojové zbraně. Chtěl jsem je samozřejmě hned vyzkoušet.

Rozšrouboval jsem doma starou skříňku, vytáhl z ní dřevěné panty a namotal na ně šňůrku. Na zahradě jsem pak ty amatérské nunčaky použil na bratrance. Ve filmu to nevypadalo, že by to mělo tak bolet. Jenže v tom jsem se mýlil.

Další ze zbraní byla třeba trubka od lešení. Mlátili jsme se s bratranci a sestřenicemi hlava nehlava. Strojové pak museli mému tátovi říct, aby si mě trochu srovnal.

Natočil jsi nějaký svůj příběh?

Psal jsem minipříběhy s bratrancem Míšou, který měl rád humor stejně jako jeho táta Marcel. Když začaly první mobily a v nich kamera, točili jsme různé krátké skeče. Už je sice nemá, ale podle mě byly super. Chtěl jsem jich tehdy dělat víc, ale pro Míšu to byla bokovka. Raději měl fotbal. Pro mě to ale bylo strašně moc důležité. Chtěl jsem a potom už i uměl udělat nějaký gag.

Hodně nás taky spolu bavilo „dabovat“. Našli jsme si nějakou kultovní filmovou scénu a tu pak předabovali jako parodii. Nebo si postavili telefon na stůl, sedli si proti němu, dali si paruky, namalovali kníry a předstírali, že uvádíme televizní noviny. Míša byl technicky zdatnější než

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Štěpán Kozub: Klaun se zamáčknotou slzou.

Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.